

CURS NR.7

d. Comportamentul demografic este atitudinea conștientă a cuplului familial față de numărul de copii pe care dorește să-i aibă. De-a lungul timpului s-au descris mai multe tipuri de comportamente demografice:

- comportamentul demografic pozitiv constă în procrearea de copii fără nici o intervenție restrictivă din partea familiei. Acest tip de comportament a caracterizat populația secolului al XIX-lea, dar se mai întâlnește și astăzi în unele zone ale globului și chiar și în unele regiuni din țara noastră. Conform acestui tip de comportament dacă nu ar exista decese materne și decese ale copiilor sub 1 an s-ar produce o suprapopulare, ceea ce ar însemna un dezastru, ținând cont că unei astfel de populații nu i s-ar putea asigura resursele necesare supraviețuirii. Pe de altă parte, însă acest tip de comportament a permis perpetuarea speciei umane.

- comportamentul demografic negativ constă în tendința cuplurilor de a-și limita numărul de copii. Acest tip de comportament a apărut o dată cu evoluția societății umane, cu creșterea standardului de viață și îmbunătățirea calității asistenței medicale, fiind pe de altă parte o frână în dezvoltarea armonioasă a unei societăți.

- comportamentul demografic optimal a apărut ca o necesitate de echilibrare a două tendințe opuse, pe de o parte nevoia societății de forță de muncă și pe de altă parte tendința cuplurilor de limitare a numărului de nașteri. Conform acestui tip de comportament pentru o dezvoltare armonioasă a societății trebuie ca în fiecare familie să existe 2 până la 4 copii sau 1-2 fete.

e. Planificarea familială este reflectarea comportamentului demografic optimal în conștiința cuplului. O planificare familială corect aplicată, înțeleasă și acceptată de populație are drept consecințe:

- procrearea unui număr optim de copii doriți;
- scăderea numărului de avorturi;
- reducerea mortalității materne la valori reziduale;

f. Factori legislativi. Există o serie de reglementări legislative, precum Codul Familiei, Codul Muncii, sistemul de alocații pentru copii, programe pentru protecție a mamei și copilului, etc., care influențează indicatorul de natalitate. Un exemplu în acest sens este acel “celebru” Decret 770/1966 prin care s-a interzis avortul chirurgical. Urmare a acestei măsuri coercitive, în anul 1967 s-a înregistrat o creștere bruscă a natalității de la 14,3 la mie la 27,4 la mie. În anii următori însă natalitatea a început să scadă și în același timp să crească numărul de avorturi septice și de decese consecutive acestora.

Pentru evitarea fenomenului de denatalitate cercetări și politici demografice consideră că sunt necesare o serie de măsuri cum ar fi:

- stimulare directă (alocațiile pentru copii, diverse ajutoare bănești, etc.);
- stimulare indirectă (concedii, creșe, grădinițe, etc.);
- educație, în general și pentru sănătate, în special;

În afară de indicatorul de natalitate, dar legat de acesta se descriu 2 indici indirecti ai reproducerii populației și anume: indicele de nupțialitate și indicele de divorțialitate

Indicele de căsătorie sau nupțialitate arată numărul de căsătorii într-un interval de timp, raportat la populație și se calculează conform formulei:

$$I_c = \frac{N_c}{L} \cdot 1000$$

I_c - indice de căsătorie;

N_c - număr de căsătorii;

L - numărul populației la 01.07.a.c.

Indicele de nupțialitate este considerat un indice pozitiv, pentru că se presupune că realizarea căsătoriei se face în scopul procreării. S-a constatat că nu există o corelație directă între nupțialitate și natalitate. Acest indice este influențat de structura pe grupe de vârstă a populației, pe de o parte și de vârsta la care are loc căsătoria, ca o consecință a mentalității și legislației în vigoare, pe de altă parte.

Indicele de divorțuri sau divorțialitatea arată numărul de divorțuri raportat fie la cifra populației, fie la numărul de căsătorii, conform următoarelor formule:

$$I_d = \frac{N_d}{L} \cdot 1000$$

$$I_d = \frac{N_d}{N_c} \cdot 100$$

I_d - indice de divorțuri;

N_d - număr de divorțuri;

N_c - număr de căsătorii;

L - numărul populației la 01.07.a.c.

Divorțialitatea este considerat un indice negativ, constatându-se că există o corelație inversă cu indicele de natalitate, deci cu cât crește numărul de divorțuri cu atât mai mult scade numărul de nașteri.

Cercetările arată că numărul de divorțuri este mai mare în mediul urban decât în mediul rural.

Fertilitatea. Se înțelege prin fertilitate numărul de născuți vii la o mie de femei aflate în perioada fertilă, deci între 15-49 ani și se calculează după formula:

$$I_d = \frac{nv}{F_{(15-49)}} \cdot 1000$$

I_{fert} - indice de fertilitate;

nv - nou născuți vii;

$F_{(15-49)}$ - număr femei între 15-49 de ani

Indicele de fertilitate reproduce mai fidel, decât cel de natalitate, fenomenul nașterii, pentru că raportează născuții vii numai la acea categorie de populație care naște și nu la toată populația.

Fertilitatea specifică pe grupe de vârstă. Fertilitatea generală ia în considerare numărul total de femei între 15-49 de ani fără să țină seama de structura pe grupe de vârstă sau de vârsta acestora, deși reproducerea nu este la fel la toate vârstele. Atunci când se compară două țări sau regiuni cu o structură pe grupe de vârstă diferită, se poate calcula pe grupe de vârstă conform formulei:

$$F_{grv} = \frac{nv_{"x"}}{F_{"x"}} \cdot 1000$$

F_{grv} - fertilitatea specifică pe grupe de vârstă;

$nv_{"x"}$ - nou născuți vii de mame de vârstă "x";

$F_{"x"}$ - populația feminină de vârstă "x"

Rata totală a fertilității este un indicator ce corespunde numărului mediu de copii născuți de o femeie în întreaga ei perioadă fertilă 15-49 ani. Acest indice permite o comparare mai corectă între țări sau regiuni.

Indicele brut de reproducere este un alt indicator al intensității nașterilor, dar mai ales al reînnoirii generațiilor unei populații. Se poate defini ca fiind numărul născuților vii de sex feminin, ai femeilor în decursul întregii perioade fertile 15-49 ani. Formula de calcul este:

$$R_b = 0,488 \cdot D_{49}$$

R_b - indice brut de reproducere;

D_{49} - descendența finală (numărul de fete pe care îl naște o femeie până la 49 ani);

0,488 - rata de feminitate, indice ponderal al fetelor din totalul născuților vii.

Indicele net de reproducere. În calcularea indicelui de fertilitate și a celui de reproducere brută există o eroare, în sensul că nu se ține seama de pierderile (decese) care au loc pe parcursul vieții femeilor între 15-49 ani. În aceste calcule se pleacă de la ipoteza că cele 1000 de femei de 15-49 ani rămân tot 1000 la grupa de vârstă 45-49 ani. Ținând seama de aceste pierderi, trebuie să admitem că și numărul nou născuților va fi mai mic. Pentru a evita această eroare trebuie calculată fertilitatea specifică numai la supraviețuitoarele fiecărei grupe de vârstă. Pentru aceasta, se recurge la tabelul de supraviețuire ce va fi prezentat la capitolul mortalității.

Formula indicelui net de reproducere este:

$$R_n = 0,488 \cdot (F_{15} \cdot S_{15} + F_{16} \cdot S_{16} \dots + F_{49} \cdot S_{49})$$

R_n - indice net de reproducere;

$F_{(15, 16, \dots, 49)}$ - fertilitate specifică pe ani de vârstă;

$S_{(15, 16, \dots, 49)}$ - numărul supraviețuitoarelor la vârsta respectivă;

Dacă indicele net de reproducere este mai mic de 1 înseamnă că nu se asigură nici reproducerea simplă a populației, iar dacă are valori peste 1 vorbim de o reproducere lărgită a populației.

Indicele de fertilitate conjugală (legitimă). Dacă luăm în considerare că nu toată populația feminină în vârstă de 15-49 ani este căsătorită, rezultă o eroare și în cazul indicelui de fertilitate, eroare ce ar trebui corectată, având în vedere nașterile din afara căsătoriei. Această corecție e greu de realizat, deoarece situația exactă se cunoaște cu ocazia recensămintelor. Indicele de fertilitate conjugală se calculează după formula:

$$F_{\text{leg}} = \frac{nv_1}{F_{c(15-49)}} \cdot 1000$$

F_{leg} - indicele de fertilitate conjugală;

nv_1 - nou născuți vii legitimi;

$F_{c(15-49)}$ - număr femei căsătorite cu vârsta 15-49 ani

Acest indice reflectă comportamentul demografic al tinerelor cupluri, dorința lor de a avea un număr de copii.

Fecunditatea. Indicele de fertilitate generală arată capacitatea biologică a femeilor între 15-49 ani de a procrea și reprezintă numărul sarcinilor trecute de 2 luni, la 1000 de femei aflate în perioada fertilă. Se calculează conform formulei:

$$I_{\text{fec}} = \frac{S}{F_{(15-49)}} \cdot 1000$$

I_{fec} - indice de fecunditate;

S - număr sarcini;

$F_{(15-49)}$ - număr de femei cu vârsta 15-49 ani

Fecunditatea se poate calcula pe categorii: subgrupe de vârstă, mediu, grad de instruire, profesie etc.

Dacă indicele de fertilitate se poate calcula ușor, pentru că numărul născuților vii se cunoaște, calcularea fecundității este mai dificilă. De aceea acest indice se calculează pentru colectivități restrânse, prin anchete special organizate.

Analiza în paralel a fertilității și fecundității este deosebit de importantă în aprecierea fenomenului reproducerii. Astfel, dacă într-o populație indicele de fecunditate are valori mari, iar indicele de fertilitate este scăzut putem să ne gândim că terminarea unui număr mare de sarcini se face prin avort. Dacă indicele de fecunditate este scăzut și implicit și cel de fertilitate putem să ne gândim că acest lucru se datorează unor factori biologici (sterilitate), sau utilizării pe acară largă a metodelor contraceptive.